Comnnicare cu amorsen ts

~~morsen~~

Augustini Senensis cognomento dati viri eloquentissimi elegantiarum liber incipit foeliciter

Augustinus Datus Senensis.

Augustini dati viri disertissimi aliqua documenta diligentissime composita ad Antonium amicum suum carissimum Incipiunt.

CRedimus iamdudum a plerisq; vi
ris: etiam disertissimis persuasi:
tū demū artē quēpiam in dicendo
nonullam adipisci: si veterum atq;
eruditorum sectat9 vestigia: optia sibi quisq;
semper ad imitandum proposuerit. Neq; enī
qui diutius in Ciceronis lectione versat9 fue
rit: non esse in dicendo & ornatus & copiosus
poterit. Nam & aridiora crebrius consectati
ipsi quoq; aridi ieiuni & inculti fiant necesse ē
Lectitanti igitur michi Ciceronis volumīa:
quem eloquentie parentē merito appellam9
pauca annotatiōe digna visa sunt: quibus si vta
mur: vulgarium sermonem aspernati: ad elo
quētium orationem proximi accedem9. Sed
tamen id in primis quisq; admoned9 sit: quod
rhetor diligētissimus & īsignis orator Fabi-
us quintilianus de oratiōis partibus dicere cō
sueuit. Neq; enim leges sunt oratorū quadā
veluti inmutabili necessitate cōstitute: nec ro
gationibus: vt idem dicebat plebisue scitis fac
ta sunt ista precepta: sed vti ī statuis: picturis:

De Verbo

poematibus ceterisq̄: Ita in exornanda quoq̄
eloquentis viri oratione plurimū semper de
coris ac venustatis hūit varietas. Atq̄ quod
dici solet cauendum tenēdumq̄ illud est ante
omnia: ne ars vlla dicēdi si fieri potest esse vi
deatur. Hec igit̄ lex prima sit cōmutationis
varietatisq̄ quā eruditorū aures non difficile
iudicēt. Hoc igit̄ iacto fūdamento: perpauca
deinceps scribam amice suauissime: que & si
nō sēp vt plurimū tamē hiis rōnibus tibi ser/
uāda erunt: Sed iā nostri istituti ita noscetur
exordium. Plerumq̄ enī qui oratorie artis
floribus & faleratis ut aiunt student verbis
cōtraq̄ tritā vulgatāq̄ grāmaticorū consuetu
dinē quod in calce absolute oratiōis locari cō/
sueuit id illi potius coaptant initio quod ōme
tibi fiet exemplo manifestius. Scis plenam
orationē cōstare tribus partibus quod suppo
situm vt eorū ipsorum vocabulis vtar quod
verbū quod appositū vocant. dicūt igit̄ gram
matici Scipio africanꝰ deleuit cartaginē. Ora
toris uero eloquii hoīes cōuerso potiꝰ vtunt̄
ordine. Cartaginē Scipio africanꝰ deleuit Illi
.M. cicero familiariter utit̄. P. lētulo. Nos
uero. P. lentulo. M. cicero familiarit̄ vtitur.
Quibus plane exēplis patere arbitror apposi
tū primū: suppositū mediū: nouissimū vero

locum tenere verbum. Sed & si quid pro grã maticorum more post appositũ situ erit: id in inicio orationis poni solet. Cui9 rei exempla subnectam. Scipio emilian9 euertit Numãtiã Vrbem opulentissimam. Vrbem Numantiã opulentissimam Scipio emilianus euertit Nõ ignoras esse multa epistolarũ genera. Episto larũ genera multa esse nõ ignoras. Ligurg9 condidit sanctas leges lacedemoniis. Lacede moniis leges sanctissimas ligurgus condidit Multaq3 cõsimili ratione. Appositũ igit̃ ple/ rũq3 ĩicio ponitur: suppositũ ĩ medio: in fine uerbũ. Vt Ariopagũ Solõ salamĩs prim9 con stituit Ceterum diuersis & ordinibus & locis locande partes sunt pro aurium iuditio: quod quidem solo visu comparatur

De aduerbiis

Iam vero de aduerbiis: que sũt veluti ad/ iectiua verborũ dici potest passim vbi vis loci ponenda esse: vbi demum aptius congruere visa fuerint: modo in principio: modo in fine: modo interiecta inter vtrumq3: qua in re di/ ligenti est vtendum consilio sed prope verbũ frequentius peruenustam reddunt orationẽ Vt fabius. max. ante alios fortiter atq3 ani/ mose pugnabat. C. Lelius Scipione familia/ rissime vtebatur. Clementissimus Cesar hu/ maniter ignoscebat. Nunc vero ad reliqua

De situ prepositionum.

Prepositiones perpulchre īter substātiua atq3 adiectiua inserunt. Vt ferace ī agro. Ornatissimo ī loco· maximas ad res. Hāc ob causam. Iustis de causis. Aliaq3 huiuscemoi cōplura. Nec prepositiones solū: sed & alia q̄ plura cuiusmodi nūc sumemus exēpla. Maxima in rempublicam diligētia. Magna ī parētes pietas. Incredibilis in ōnes ciues obseruantia. Sūma ī hospites liberalitas.

De duobus genitiuis situs inter duos nominatiuos.

Atq3 etiā ppulchrū inter duos casus puta nominatiuos duo geitī quotidie ponuntur. vt omnia rei. p. iura. Constantes militū animi. Immania sceleratorum hominū flagitia.

De oratione transposita.

Et ecōuerso & constituta ac transposita oratio plurimū exornat. Vt hui9 claritudo viri. Huius quirites auctoritas loci.

De adiectiuo nomine.

Venuste etiā plerūq3 precedit adiectiuum nomē substātiuū. vt tua digitas: optima virt9. diuinum īgenium. exquisita doctrina.

De dictionum situ.

Magni etenim refert quo loco queq3 dictio sita sit. quod testatur Boetius ī hiis cometariis: quos in Aristotilis libros scripsit: vbi & ciceronis exēplū & Virgilii ponit. Boetii autē ipsi9 hec verba sunt. Etenī quātū ad cōpositionem orationis spectat) maximū differt: quo verba & nomia predicationis sine ordine preferantur. & multum enī interest in eo quod ait Cicero Ad hāc te amentiā natura peperit: voluntas

exercuit. fortuna seruauit. Ita dixisses ut dic/
tū ē; an ita: Ad hāc te amētiā peperit natura.
exercuit voluntas: seruauit fortuna. Sic enim
minor est sentētie magnitudo: minusq; ī ea lu
cet id quod si sic cōponatur eminet: & sese uel
nolentibus hominū aurib9 animisq; patefacit.
Rursum quoq; dicit Virgilius. paciq; īponere
morē potuisset seruare metruꝫ si ita dixisset
moreq; imponere paci. sed esset debilior son9
ne & eo ritu versus tam preclare vt nūc com
positus dicetur. quod idem non est apud dia/
leticos. Hec Boetius. Nunc vero ad reliqua.

Negatiua dictio apte ī calce oratioīs poni
tur: Vt prestātiorem te vidi neminē. Scipio
one clariorē in bellicis laudibus iuenies nemi
nē. Tua ī me beniuolētia: tuo in me animo gra
tius ē nichil. Qui te ardentius amet habes ne
minē. Sed possessor anteq̄ possessio: Optimi
viri diuitie: prestantis viri virtus. prudentis
simi hominis consilium.

Quid vero pulchri9 q̄ si pro gerūdiis que
appellāt vtamur gerundiuis nominibus. At
tritum ē id pristiani exēplū. Veni causa amā
di virtutem: Veni amāde virtutis causa. Gra
tia gerēdi bella. Gerēdorū bellorū gratia. Ad
amplexādum virtutem magis q̄ ad amplexā
dum virtutem dicimus. Que ē vna preceptio

optīa: crebraq; ei9 apud. M. tullium. aliosq;
eloquētes viros fuit semper obseruatio. Nūc
autem multa conficiam: que si diligenter ad/
uerteris: haud parū latino ornatoq; cōducent
eloquio: Sed id michi ī primis animaduerten
dū videt̃: vt cū tria fuerint antecedens: conse
quens: & eorū medium. relatiuū nomen si id
cōsequens sit vel hominis vel rei cuiuspiā pro
prium nomē: cū relatu cōsequēti semper con
gruat: Alioquī nō latina sit oratio: sed a doc/
tissimorū hominū consuetudine aliena. Alias
potest cū alterutro cōuenire: si non consequa/
tur propriū nomen. quā rem facile exempla
declarāt: & priscorū autoritates cōplures. M.
cicero primo tusculanarū questionū. Studio
sapiētie que phia dicit̃. & sexto de re. pu. Con
silia cetusq; hominū iure sociati: que ciuitates
appellātur. atq; iterū. Ex illis sempitnis igni
bus: que vos sidera & stellas nūcupatis. Salus
tii quoq; illud tritū. Est loc9 in carcere quod
tullianū dicit̃. Innumerabilia ī vetustis codici
bus id genus īuenies. Ad hec id ē grāmatice
artis vitium quod quidam ignari lrārum arbi
trant̃. Sed & nos aliquid exēplorū afferam9.
Preclarū ē Ciceroīs opus qui Cato maior di
cit̃. Nam quod Cato maior dicit̃ nō latīe ꝓfer
tur. Consimiliter Vrbis visceribus cōsulēdū

De relatiuis

Antecedēs. Consequēs & eorū mediū

Relatiuū nome pot cū alterutro relatu couenire: si nō cōsequat̃ ꝓpriū nomen. Ecce exepla

id ē ī codice lo: qui Somnius Sapionis appellatus est.

Ex.ᵐ quo relatiuū nome couenit cū ꝓprio noīe

eſt qui ſunt ciues. Perditi viri ex vrbibus pellēdi ſunt: que eſt & ciuitatum pernities & ſentina dedecoris. Plerumq͡ʒ igitur relatiuū nomen cum eo concors eſt quod conſequitur. Illud quoq͡ʒ īſpectādū eſt. Nam cū tria exiſtāt quorū vnū relatiuū nomē ſit: frequētiſſ ie eorū duo ieiuſdē caſus exitu couenīūt. Nam vt exēpli cauſa dicā aliquid (Si quis hunc ſermonem protulerit: liber ī quo de virtute agitur preclar9 ē: Rectius atq͡ʒ ornati9 dixit. In quo libro de virtute agit̄ preclarus eſt. Concordāt namq͡ʒ eodem caſu ex tribus duo. Illa que maiore in ciuitate iūcta ſunt. Aliud item exēplum huiuſcemoī ſit. Quas miſiſti lrās ad me iocundiſſime michi fuerūt. Sermonē quē audiſtis nō eſt meus. Quam exiſtimas demoſthenis orationē: Eſchinis eſt. Atq͡ʒ huius ſermoīs crebrum īuenire poteris apud veteres vſum. M. tullius de officiis: primo: Quorum autē offitiorū precepta traduntur ea q̄q̄ pertinēt ad finē bonorum. Virgilius maro ī eneides: Vrbem quā ſtatuo veſtra eſt. Terentius in ādria: Poſt hac quas fatio comedias ſpectāde an exigende ſunt nobis prius: Idem popu lo vt placerēt qnas feciſſet fabulas. Idē Quas credis has non ſunt vere nuptie. Atq͡ʒ huiuſce modi ſermo plurimum exornat.

De per prepositione cum positiuis

Id quoq; annotatu dignissimū visū est: Cū positiua velim9 augere nomīa: vt iis per prepositio accedat. Cicero ī epistola ad curionem Carus eque sis ac piocundus. Idem de oratore primo. Perbeati Quinte fratre illi videri solēt. Terētius in Eunucho: Perpulchra credo dōa haud nostris similia: Nā pgratū valde gratū significat. Et in oratione lepide psonat

De multo longe quam cum superlatiuis

Atq; superlatīs multo: lōge. & q̄ aduerbia preponimus idq; sepenumero pulcherrimū videri solet. ut longe amantissimus nostri. Multo omnium fortunatissimus. Et ago tibi q̄ maximas gratias

Multo vel longe preponitur comparatiuis

Cōparatiuis vero uel multo vł longe preponi solet: vt iusticia multo preclarior ē omībus virtutib9. & Socrates longe aliis philosophis sapientior est.

De mutatione declinationis in aliquibus nominibus

Illud nequaq̄ omiserim9. Quom enī noīa que ppria sunt pfecta a grecis tertie flectionis & obliquos casus habentia que rectū superet: lati oratores frequētissime ab actis illorū quibusdā īmutatis fingūt aliarū declinationū nomina: & genus seruāt. Qualia poematum. entimematū: delphin9: elephantus: & lāpada Existūt que a plerisq; tertie flectiois proferūtur. Poema. poematis: entimema: delphin elephas: lāpas. hāc obseruationē tu diligenter

obserua: & cõmenda memorie.

Quom autẽ volumus ostẽdere aliquid nobis iocundum honestũ vtile esse cũ datiuis cũ verbo vtimur sum es est substãtiuorũ quorũ illa accidẽtia sunt. Nam ne ab exẽplis discedamus: quid aliud significat. hec res iocunditati michi est: q̃ hec res ẽ michi iocũda. Idẽ deniq; ipm̃. Tue michi fuerunt lrẽ gaudio: quod est ad gaudium: vł gaudiũ michi attulerũt. Eodemq; pacto leges digitati rei pu. sũt Preclara vrbis edificia ciuibus decori sunt: vicia dedecori sunt uiris idest dedec9 pariunt hominibus. Deq; ceteris cõsimili ratione. Verbũ afficio ppulchrũ est & late patet. Nam afficio te voluptate: tibi voluptatẽ affero. Afficio te honore idest honorẽ tibi affero. Afficio te laudibus: idest laudo te. Afficio te probro idest vitupero te. Afficio te cõmodis idest facio tibi cõmoda. Afficio cadauera sepultura idest cadauera sepelio. Afficio ĩimicos ĩiuria idest ĩimicis facio ĩiuriã. At similit̃ Afficior dolore idest doleo. Afficior gaudio. idem est quod gaudio. Afficior verecũdia idẽ est quod verecundor. Latissimeq; est hui9 verbi vsurpatio Nec tamẽ lateat: me afficere sigificare dispo nere. Hic est plinii illud. Viua uox magis afficit. Neq; enĩ sine optis causis tam lata tamq;

Quo pacto datiui in ordinatiõe utendũ sit.

De afficio.

De afficior.

Afficere.

De tum.

diffusa ē eius verbi significatio. Sꝫ de hoc satis

Non ē autem ignorādū: ꝙ si duo aut plura duobus quod perraro vsu venit: si illa pariter se habuerīt vtriqꝫ tū dictionem proponimus quod liqueat exēplo par ē in. C. Lelio doctrine virtus: quātaqꝫ ei9 viri probitas tāta quoqꝫ est & ei9 sciētia. Tunc recte ac expedite dixerim: Lelius vir tū doctus ē tū probus. Idem qꝫ. magna inest in. C. Lelio tū virtus tū doctrina. C. Lelius plurimū tū laude tū rerum scientia valet. Aliud itē exēplū. Temistocles tū cōsilio pollet in vrbanis rebus tum bellicis negociis virib9 atqꝫ animi magītudine floret Sic enī tantum ostendi esse in rebus vrbanis cōsiliū: quantā in bellicis magītudinem animi ꝙ tum geminatum positum est: sed eandem quoqꝫ vim habet geminata. &. cōiūctiua. Eneas est & terris iactat9 & alto. Idem profecto significat. Eneas tum pelagi tum terrarum labores perpessus ē. Affrican9 itē singularis est & vir & Imperator. Idē sibi vult. Affricanus tū magn9 vir extitit: tum magn9 imperator.

De cum et tum

Quod si duo quoqꝫ que nequaq̄ paria sint sed alterū min9 cōplectit̄: alterū uero magis ita efferendū est: vt quod leui9 existat. locemus prius: atqꝫ ei. cū. dictionē ꝑponam9 quod autē grauius validiusqꝫ id posteri9 positū tū

dictio precedat. quod patefaciamus exemplo Lelius amat Scipionē propterea q̄ eū doctū nouit hoīe3: & īsup virū optimū: quod postremum vehementius ad amorē īpellit. q̄re ita est oratio instituenda. C. Leli9 amat Scipionem tum ob doctrinā eius: tum propter virtutem. Ita virtus ī hoc plus momēti habebit Atq3 idem si ita dixerī. Cum ōnes fortunati sunt qui bene viuūt: tum perbeati qui omnia deserunt: ut virtutē solam cōplectantur Hos nāq3 posteriores multo beatiores esse cōstat Si quis superi9 modo allatam preceptionem ītellexerit: Hoc. M. Cicero ī primis frequēter vsurpat. Ex quo illud. Cum omībus cōsulendum est: tum hiis qui armis positis ad Imperatorum fidem cōfugiūt. Significat. n. confugientibus ad Imperatores: & sese dedētib9 multo magis consulendum esse. Atq3 in Catone maiore. mirari sese aiebat Sceuola. M. Catonem cum ceterarum rerum perfectam sapientiam tum q̄ nunquam illi fuerit senect9 grauis. Sed de hac re satis.

Iā vero explicādū ē: qua ratione quāpiam personā aut laudare aut vituperari oporteat quod ad decorem sermoīs pertineat. Nam id trifariam fieri posse comperim9 ex momētis litterarum. Si ergo velimus ostēdere. M. Ca

Trifariā possū laudare aut vituperare p̄sona: vt hic.

tonem habere magnam virtutem: cũ verbo sum es est: cõmodissime fiet. M. Cato vir est magne virtutis. M. Cato vir ẽ magna virtute: M. Cato vir ẽ magn9 virtute. Plato phũs fuit prestans ingenio: vł prstãtis ingenii vel prestanti ingenio. Mulier est clara moribus clarorũ morum: claris morib9: Vir egregi9 laude: egregie laudis: egregia laude. Sʒ illud prius magis poetarum est. postremum vero splendidũ ac ppolitum. Igiẽ manda memorie. Aristotiles sciẽtie copia phũs exquisita doctrina vir acerrio ĩgeĩo. quod quidẽ vt disertissi9 Pristianus inquit sigĩficat. Aristotilẽ habẽtẽ sciẽtie copiã: & qui habebat exquisitã doctrinã ceteraqꝫ cõsimili ratione. Quod idẽ. A. gelli9 sentire uideẽ ĩ noctib9 acticis. Est enĩ velut defectio quedã sed ea trita atqꝫ vsurpata ẽ ab eloquentissimis viris & clarissimis oratorib9 qua & nobis quoqꝫ vtendum sit. Atqꝫ participiorum tum accusatiui casus sepe: tum ablatiui locum tenet infinitiui verbi. Hic Salustianũ illud. Priusq̃ ĩcipias cõsulto: & vbi cõsulueris mature: facto opus est. Et Terẽtiana Misis glicerium alloquens amicã Pamphili: Iã tibi ĩuentum curabo: atqꝫ adductũ tuũ Pamphilũ Omnia nãqꝫ illa consulto: facto inuentum & adductũ. cõsulere facere ĩuenire & adducere

comitē esse alicui9 rei. hoc vero ducem: Ego vero nō solum cōfiteor: quod est per vim: sed etiam ꝓfiteor: quod quidē est spōte. & apud M. Tullium persepe legitur: tibi gratulor michi gaudeo: nam gaudemus nobis: gratulamur aliis: & tibi ago gratiā: quod quidē ē verbis: refero gratiā. quod est re ac factis habeo grām: quod ē in aīo debeo grām. vbi aliqua obligationis vis cernitur.

Item optimū est: nō ignorare. noīm differentias. ut vberior & ornatior nostra reddatͬ oratio: hec res michi cōducit: est idē: ꝙ michi hec res utilis est.

Et quod ceteri plerūq; dicūt. dono tibi hāc rē pulcri9 dicitur ac splendidi9 dono te hac re Vt miles nauali corona donatus ē. Sabinos romani ciuitate donarunt. quod ē ciues fecerūt quod idem dicunt. Sabinos Romani in ciuitatem acceperunt.

Interdū vero & prepositio: que noī ac casui preponitur. pulcrius venustiusq; verbum precesserit. In quibusdam verbis quale ē: si quis dicat. eo ad te ac poti9 dicat: adeo te. & loquor ad te. poti9 te alloquor. cedit vita: decedit vita cedit ex humaīs rebus: excedit humanis. & in aliis quibusdam cōsimili pacto.

Minus aduerbiū: q̄q̄ sepe significat. nō. nō

nūq̄ tamē cum positio cōiūctū: cōtrarie signifi cationis cōparatiuū demonstrat: ut Terentia nū illud. Phedria nēo fuit min9 ineptus ꝓpru dētior. & sic nēo te fuit minus formosus: idest formosior. & ita de reliquis.

Quotiēs multos: aut dies dicimus aut ānos per accusatiuū casum intelligemus iungere tē poris circulum. & fere cōtinuū: sed per abtiuū significatū ānorum siue aliquot dierū iteriecti o. intermissioq; quare ut ait Mārcellus optan tes rectius accusatiuo uti debēt. si quid ad secū dam fortunam attineat. interest igitur si quis dixerit. ita decem ānos in re militari uersatus sum. decem annis dedi rebus bellicis operam.

Cordi homo inflexibiliter: cordi hoīs: cor/ di hoī: ut Pristianus inquit: significat iocund9 iocundi: iocundo: sicut & frui. Sed satius mea sententia Marcellus opinatus est: dicit enī cor di est aīo sedet: nā hec res michi cordi ē: idest placet: Terētius in andria: tibi hee nuptie sūt cordi. M. Cicero de perfecto oratore: flumē aliis volubilitasq; verborum cordi ē: & Lucili us ꝓbe declarat: cū īquit. & quod tibi magno pere cordi est: michi vehemēt̄ displicet.

Tantisper quod quasi ē: tā diu ornate post se poscit: dū: quod ferme est: donec: ut illud Terentii ī eatant umerumeron. Tantisper te

dici meū volo: dū quod te dignū est faties: ego tantisper magna voluptate affitior: dum apud te viuo.

Tu michi carus es/ego te amo. Tu michi iocūd9 es: ego te delector: Sed oblecto & delecto nō similiter cōstruuntur. nam dicim9 delectat me hec res. sed oblecto me hac re. ut delectat Socratē vite ītegritas: Pictagoras sese virtute oblectabat: ego me oblecto ruri.

Fero hāc rem patienter. seu patienti animo splendidius dicitur. ego hāc rem facile patior modeste fero & moderate: & equo aīo. & contraria significantia aduerbia: grauiter: acerbe egre: moleste: & īiquo aīo: hec michi iocunda res ē: & hec res placꝫ: & que molesta ē displicꝫ.

Affero cōmunissimū verbū est: & quo multis locis vti possumus: ut secūda fortuna affert michi voluptatem: idest me delectat. aduersa fortuna affert michi dolorē: idest dolet michi nā dicim9: hec res michi dolet: & doleo hanc rē Sed redeo vnde digressus sum: littere tue afferūt michi admirationē idest afficiūt: ut admirer. affers testimoniuꝫ idest testificaris: & item: dispersa ac varia est huius verbi significatio: seu obseruatio.

Perinde perornatissime postulat post se. ac vel atqꝫ & totū simul perinde: ac: vel atqꝫ: habꝫ

eandē vī: & tamq̄: ut Camill9 pinde atq₃ oīm sapiētissim9: & Cherea perinde ac foret Enuchus. & de hac re satis dicta hec sint.

Coeo nō solū absolutū ē: sed nōnūq̄ puenuste casū habet accusatiuū absq₃ ppositiōe: ut Coeo societatē tecū: & hic illud Gellii in noctib9 athicis. de pittagora deq₃ eius cohorte: quod quisq₃ pecunie familieq₃ habebat ī medium dabat: & coibatur societas inseparabilis. sed & cicero eo pacto alibi est eo verbo vsus.

Mille hominū numero singulari significat mille homines: & mille hominū īteriit: hoc est mille homines interierunt. mille militum vulneratum est: idest mille sūt vulnerati milites Idq₃ ornatū vsitatūq₃ est.

Primus significat ordinē: quod cōsequitur secundus. tertius. & deinceps alia eius ordinis nomina: tamen multotiens significat pricipalē vt hic est nostre ciuitatis vnus omniū primus Sepe significat optimū: sed id postremū ī raro est oratorum vsu.

Interdico tibi hac re: nō hāc rē ut interdico tibi aqua & igni. & Plinius secūdus ī epistolis carent toge iure quib9 aqua & igni īterdictū ē

Nūc vero ad reliqua: neq₃ enī nisi īuitus obmiserim: quod que noīa ad numerū spectant in eorum pluralibus genitiuis sincopen effitie

mus: idq́ʒ vsitatum est cum ad exornandā pertinet orationē: vt mille nūmū potius: quā mille nūmorū: mille denarium: mille aureū: tot milia argēteuʒ. & ita de reliquis: quod ī genitiuis oīm noīm secūde declinatioīs frequēt̄ef fitiunt: sed prosam scribētes & solutā orationē ī noībus solū numeros & mēsuras sigīficātib9.

Atq́ʒ ī numerorum nomībus eam plerūq́ʒ seruamus cōsuetudinē: ut & citra cētenarium numerum si quando post vicesimū duo numeri cōmemorandi ponēdiq́ʒ sunt: ut eorū minor precedat: maior sequatur. ut hic est vnū & viginti annos natus: duos & viginti annos vixim9: tres & quadragīta dies nauigaui: quatuor & quadragīta ānorū cōsumpsi etatē: Sed vltra centenariū & citra vigenariū: tritum ac vulgarem seruamus sermonē.

Quod autē sicut duo de vigīti nōnūq̄ dici9 & duo de trigīta: ita & duo de vicesimo die: & duo de tricesimo maximū est. sed nō id quidē in frequēti ē oratorū vsu.

Quid ī dies: nōne pulcherrimū est. ac sigificat per singulos dies & quotidie. sed cum quodam incremēto: ut tua in dies accrescit virtus in dies homines sapiūt: Stultorū numerus in dies augescit insania.

In verbis tā actionē q̄ passionē significanti-

bus:cōſiderare debemus varias vocum īflecti ones atq; exitus: & modo his modo illis vti ꝑ aurium iuditio: ut fuere pro fuerunt: amarūt pro amauerūt: videre pro videris: ita norī ꝑ nouerim. triumpharat pro triumphauerat. & de aliis quoq; eodem modo ſed ne quid contra grāmatice artis preceptiones ac iura prouidē dum eſt.

Quin particula quomō vel īceperit vel ex/hortetur: quomodo ite; confirmet. & quomō interroget: ſatis exploratum ē ſed nos ea pul/cherrime vtimur cū dicimus nō poſſum quin geſtiā: nō poſſum quin doleā: nō poſſum quin admirer: ſigīficat enī fere: non poſſum me cō tinere ut nō geſtiā nō poſſum me continere ut nō doleā. nō poſſū me cōtinere ut nō admirer & ita de ceteris cōſimiliter.

Quid illud: nōne preclarū eſt vſu: locus eſt huic rei: multum loci eſt gaudio: plurimū loci eſt tranquillitati: & Terētianus dauus: nichil loci eſt ſegnitie. ſigīficat enī omīa hec: vꝫ oportere nos letari: vꝫ trāquillos eſſe: vꝫ voluptate affici: vel neglīgētes ac ſegnes eſſe. & ſic ī aliis eiuſmodi cōſimiliter.

Nōnūꝙ vero duo noīa ſiue prepoſitione ad dita ſiue non vnius aduerbii vim retinent. vt magno opere vel magnopere pro valde: maxi

Missũ facio · dimitto · Missũ facere.

Missum facere: dimittere significat: & venustũ & oratoriũ est: nam missam hãc rẽ fatio sigĩficat dimitto illam.

Ne & quidẽ.

Ad hec autẽ in eadẽ oratione due hee particule. ne. & quidem. pulcherrime sunt: si quis fuerit recte illis vsus. nam cum ponunt̃ semp aut aliud dictum est: aut id mẽte cõcipit̃. ut ne audiui quidẽ. significat enĩ exempli causa. non solum non vidi: sed neq; enĩ audiui. Item aliud exemplum. Phĩe studium Democrit9 nõ mõ non intermittit: sed ne remittit quidẽ. remittere namq; phĩam est remissus philosophari: sed ea quoq; diligẽtia adhibẽda est: q̃ si quando plura ponimus: preserti̅ sine copulatione: qui articul9 ẽ: ut si idem videatur sigĩficare: quod vehementius semper magis collocetur ĩ calce vt tua virtus laudanda est vel probanda. nam probare est maius quod fit animi iuditio. magistratus diligere amare colere debemus. probatissimos viros omnes homines verẽtur: que turpia & obscena feda teterrima sunt: ea fugere & aspernari debemus. virtus offitii summa laus est. nam habet offitium accessionẽ actiõis sed in his quoq; ordo quidẽ inspectandus est q̃ si tria sunt quorum duo partẽ aliquã significent· tertium sit cõmunius: id profecto debet plerumq; in fine collocari. nisi se habuerit quo

Articulus ẽ color rhetoricus sic appellatus.

Cura. opera. diligētia

dā generis modo. tūc enī cōtra fit. quod nunc
liquido ac perspicue patefecero: ac prioris qui
dē exēplum est: omnis in adipiscenda virtute
cura: opera: diligētia ponēda est. est enī cura
solius animi: opera corporis: diligentia vtrūq;
complectitur. & item plurimū in rempublicā
industrie: laboris: tēporis: ponēdum est. ami
cos cōsilio: viribus: opera: adiuuare debemus
alterius vero exēpla sunt: non sunt per se res
cōmode expetēde: diuitie: voluptates: hono/
res cōmodū enī generis locū optinet: cui9 spe
cies sūt multe: puta quas modo enumerauim9
atq; item animalia queq; homines: leones: equi
bonū videtur appetere. sed vtcūq; res sese ha
bet: si multa sunt: quod pluris est poni debet ī
fine. iam vero ad alia. huiuscemoī atq; istis ope
rā dare debem9: quibus docti fieri possimus.

Geminatio ad uerbiorum.

¶ Multotiens geminatio quibusdam taꝫ ver
bis īfinitiuis: q̄ aduerbiis tāti valet: quanti id
nomē semel: & cumq;: ut quisquis pro quicūq;
quotquot pro quotcumq; quantusquantus pro
quātuscūq; qualisqualis pro qualiscumq;: vt ut
pro vtcumq; vbivbi pro vbicumq;. & id aduer
te diligentius.

Accedo. Accessio

¶ Accedit: ꝑ addit̄ q̄ visitatū: tā pulchrū videri
debet: vnde & accessio additionē sigīficat. igit̄
accedit michi ad meas miserias dolor. i. addit̄

Confido nō sicut quidā arbitrātur: nescio quo pacto cōstruitur. sed iūgitur alias dtīo alias ab ltīo casui. ī his potissimū versatur: que ad aīm spectant: ut cōfido tua virtute: tua huānitate tuo cōsilio: & item de aliis huiuscemodi.

Credo quoqꝫ pro cōmitto: ornatissimū ē: ut credo tibi grandem pecuniam: nam grāde adiectiuū nomen prole uel etati cōuenit: uel pecunie: pecunie exemplum supra posuimus: sed hic grandior Nescore videtur: idest ꝙ Nescorem ante eat etate: & hic ē grandis natu. significat longeuum hominem atqꝫ admodum senē & quia de natu: mētio facta est: maior natu ornatissīe sigificat senior sicut mīorē natu mīorē

Insup haud inlepida sit interposita nōnūq̄ ī oratione atqꝫ interiecta parentesis: Vt dedisti ad me que mea est summa voluptas suauissīas litteras. Omnes amicos nisi fallor plurimum admiraris: scire vellem ex te ea namqꝫ ē amicoruꝫ cōsuetudo quid ī. M. Antonii causa egeris & ita demū re postulante nostrā oratione eiusmodi īterpositioībus aspergamus.

Hec res apud me increbuit: idest ad aures puenit: & notitiā rei significat: nescio hāc rem: ignoro. preterit me: fugit me: latet me: huius rei nesci9 sū. hec res sciētiā meā fugit.

Hoc reliquū. & hoc restat ppulcre et magno

cum ornatu idem significat exēplum est: omīa tibi & fortuna & natura tribuit: reliquū est ut bene & laudabiliter viuas: rumor est vulgo & cōmunit̃ dicitur: & ornatius sermo est.

Accipere pro audire: & cognoscere perue/nuste dicitur. ut accepi rumoribus: quoruꝫ est incertus autor: accepi hominū fama que certo autore cōtinetur. accepi nunciis: quos nuncius & qui mittitur affert: accepi litteris: quas: ab amicis plerumq̨ accipimus: & in aliis item cō/similibus locis.

Pronomībus articularibus demonstratiuis consueuerūt oratores addere. ce. adiectionē ī his casibus qui in. s. desinūt: euphonie causa ut hisce: hosce: hasce pro his: hos: has.

Sepe p̄positio que preponi solet: postponit̃ & significantia eadem manet. & in quibusdam quidem semper que sunt: mecum: tecum: secū nobiscum: vobiscum: In quibusdam autem nō semper: vt quicum: quocū: quibuscū: te prppt̃ ac te propter. & propter te idem significat. & sic quibuscum: & cum quibus. & in his potissi/mum ea prepositionum translatio fit: que mō enumerauimus.

Clam plerūq̨ prepositio est: & nōnunq̄ ad uerbium. sed oratores potius prepositionē ac cipiunt: siue coniungatur ablatiuo uti Pristia/

nus sentit: siue accusatiuo: quod opinatur Donatus: ut clā me ꝑfectus est: idest me nesciēte

Coram cū accētu in prima sillaba prepositio est: & quid significet nemo est qui nesciat. Cū accentu vero in vltima sillaba aduerbium pulcherrimum est: significās ut ita dicam presentialit̃ quo frequētissime docti viri vtuntur ut apud M. Ciceronem. cupio tecum coram iocari. & coram tecum loquar.

Presto sū. sigĩficat adsum. & fere appareo & sic idem aduerbium eiusdē verbi modis omnibus & temporibus peruenuste connectitur in eadem quā modo posuimus significantia: ut presto michi fuit seruus tuꝰ vrbem ĩgrediēti.

Licet mihi esse bonū virū & licet michi bono viro esse vtrūq; latine dicitur: sed posteriꝰ magis oratorum est.

Perpetuo & inperpetuū aduerbialiter pro eodem modo. & eis frequēter vtimur.

Deuĩtio verbū cum pulcherrimū est: tum precipue epistolis congruit: significat autē deuitio: obligo. ut deuinctus est: idest obligatus est: sicut ut sepe obnoxius: quod non solū trito modo sigĩficat quod notū est sed etiā deuĩctū.

Collocare apud aliquem benefitium: est alicui benefacere ut apud gratos viros benefitium collocasti.

¶ Multa aduerbia in.i.exeuntia: etiã in ipsis epistolis pulcherrima sunt: sed hec in primis ruri: vesperi: domi: multa item in.o.ut sero: serio: cõsulto: postremo: modo: falso: merito: precario. cetera vero in eodem exitu desinentia haud in frequẽti sunt oratorum vsu: in.u.vero crebra sunt diu cuius manifesta significãtia est ĩterdiu: quod quasi est infra medii diei tẽpus: & noctu pro nocte: quod magis nomẽ ẽ. vnde die noctuq; dicimus.

¶ Nullus nulla nullum nõnũq̃ pro nõ presertim sum es est verbo adiũcto ut nullus sum interii. R. pu. nulla est: quasi nõ est: & extĩcta ẽ idq; etiã ornatissimum est.

¶ Gratificor tibi hanc rẽ: preclare vsurpatur & indulgeo sane verbum ẽ vsitatissimũ & splẽdidi ornatus: quod & datiuo iũgitur. & ferme sigĩficat do operam. atq; ita exponitur: ut hic nimio somno ĩdulget idest nimis dormit: nimio cibo indulget idest nimis comedit. nimio vino ĩdulget idest nimis bibit. & de aliis consimili pacto. indulgere autẽ quasi concedere: & est verbum: luxuriosam quandam designans dementiam: & indulgentem parentem appellamus leniore ĩ liberos ingenio: quod ab ignosco plurimũ differt. Liuius primo ab vrbe cõdita

¶ Est enī ignosco parco: do veniā: excusatum habeo ignosco tibi igitur si quid exempli gra/tia admiseris sceleris. indulgeo vero ut multa agere impune queas. quorū verborū discrimē diligētissime cōsiderādum est.

¶ Tantus tāta tantum & quātus quanta quantum: eodem modo ita se habent in aliqua oratione: ut raro alterum absq altero vim habeat. ut Contio hec tanta est: quanta ante hac nunq̄ fuit. tribuis michi tantū: quātum nec cognosco nec postulo. tātum in te est doctrine quātum in doctissimo solet esse viro. & ita de reliquis.

¶ Talis et qualis alterutrū creberrime ponit̄ raro vtrūq. vt talem solemus sentire bonū virum: & subintelligemus qualem diximus: ecōtra: orator est illustris: qualis alter null9 reperiatur. verū hec de his satis.

¶ Vel pro etiā particula multis locis rectissi/me cōgruit: ut Anibal fuit imperator uel omnium prius. tua eximia virtus: ut te amē: uel maxime impellit.

¶ Versor verbum in frequētissimo vsu est veterum ac disertorum hominū: per diffusaq est eius verbi significantia: & variis deniq potest rationibus exponi: ut ego versor in litterarū studio idest studio litterarum do operam. virtus circa difficile versatur idest virtus in diffi/

Versam̃ ĩ tenebris

cili cõstat. versamur in tenebris: est fere sum9 ac viuimus: & quasi stamus ĩ tenebris. & quod est exẽplis superioribus declaratum duos sibi plerumq; atq; frequentius casus postulat nam aut accusatiuo coniungitur preposita circa: aut ablatiuo. in. precedente: quoniam ante fundũ versari: ad portam versabatur: perraro dicta sunt. sed queẽadmodũ ceteris rebus omĩbus ita huic quoq; summa adhibenda est diligentia & mãdande sunt memorie.

Nõ q̃ due parti cule ornatissĩe coniungunt

Enĩuero

Sin autem

Sin aut

Quoad

Susĉpere

¶ Nõnũq̃ & due particule ornatissime cõiunguntur: quarum eadem sit vtriusq; sigĩficatio vt enĩuero. nã pro explẽda sententia: altera dũtaxat sufficere poterat. & similiter: sin autem sepe dicimus. explende sententie gratia. eo in loco autem particula nullã omnino vim habet sin enĩ per se significat sed si.

¶ Quoad pro quousq;: & pro quando: non minus ornate ponitur q̃ latie: vt volo esse ĩ vrbe quoad tu redeas. ita ĩ plurimis locis consimilit̃

¶ Suscipere nõ solum quod tritum vulgatũq; est: supra se accipere significat & quodãmodo adducere aliquid significat: sed etiam perornate in epistolis: cõmẽdatum habere: ut suscepit Ciceronẽ Cesar ĩ suis rebus aduersis: que vtiq; postrema significatio haud quãq̃ si quis ĩspitiat accuratius a priore illa aliena est.

¶ Optima quoq; illa ratio ē: ut positiuo cuipiā adiuncta negatio cōtrarii positiui vim ac signi/ficationem teneat: sed non ita plane tantum & cumulate illam expleat cuius rei exempla subiciamus hic vir ē haud improbus. significat enī fore hunc hominē pbum poti9 q̃ improbum esse habendū & sic phūs haud ignobilis. histrio non illepidus. miles non instrenuis. ciuis haud quaq̃ malus. nam in his eorūq; similibus recti9 atq; vsitatius dicitur: queuis laudis cuiusdā est sed quasi diminute atq; diffraudate laudis.

De negatiōe iūcta positiuo.

haud impbo.
haud ignobilis.
Non illepido.
Non instrenuis.

¶ Quod grāmatici frequentius dicūt. peto te hanc rē: ornatius nec min9 latine dici queat peto hāc rem a te: & id pulcherrimum Cicero in epistolis consueuit.

Vbi grāmatici ponūt actīn oratores ponūt abltīn.

¶ Confiteor passiua voce crebro vsitatū ē pro eo quod est fere pereo: & confectus quasi consumptus. ut vir inops & miser fame: frigore: dolore: cōficiat. & sic amic9 etate: estu: cōficit atq; merore labore senio cōfect9. & de aliis. itidē

De cōfiteor voce passiua Confect9.

¶ Ablatiui casus non participiorū solum verū etiam nominū aliorum: in oratione perconcinne ponūtur: presertim si qua fuerit sigificatio temporis: & participiis quidē manifestum ē. vt regnante Octauiano Cesare parta est vniuerso orbi pax: idest qua tempestate regnabat Octauianus Cesar. & alia: Dionisio Siracusis ti

Ablatiui casus nō participiorū solum sed etiā nominū aliorum in orōne ponūt.

rānidem gerēte ī Sicilia grauissima bella gesta sunt idest quo tēpore siracusanorū Dionisius tirannus erat. Sed eodē quoq; modo alia quedā se habent nomina maxime vero: si dignitatum atq; honoru; extiterint: vt Cornelio & Lelio curulibꝰ acte theatro fabule sunt: quidā addūt participium existentibus. sed nos perhibemus quod non ad venustatem oratiōis pertinet addi oportere & item Scipione consule: peni deuicti sunt: Scipione imperatore euersa est. Numātia. & reliqua huiuscemodi pariter.

Venustius hec oro sine participio scribitur

¶ Licet tā grāmatice ꝗ oratorie genitiuos quorūcūq; casualiū cū possessiuis quocūq; casu ꝑlatis coniungere: quod vel Pristianꝰ tradidit. ut mea causa venit: & ceterorū amicorū. & meū agrū: & M. Antonii hostes populati sunt: tuo amico ac fratris gratificare: tuū imperatorem sectare & cōmilitonū. noster & fratris amicꝰ sua ille confidit & ciuium prudentia. atq; ita figuratur constructio ī omibus possessiuis: hinc Terentianum illud: meo presidio atq; hospitis idq; penitus inspiciendum sit.

De his q ad possessione spectant

Genitiui cū possessiuis cōiungere possunt vt mea causa: meo presidio.

¶ Suus etiam discretionis seu habundantie cuiusdam gratia solet addi cum genitiuo possessoris noīatiuus possessiuꝰ vt suus est Cesaris mos idest eius mos & non alterius. suus Titi filius heres testamento constitutus est. suus vt ipse

De suus. a. ū.

quoq; Pristianus exponit ad discretionem ei9 qui secundum leges suus non est: idest sub po/testate patris legitimi non est: suus autē pro vniuscuiusq; pro proprio accepit. quod ipsum apud viros etiā eloquētissimos frequēs est.

Dies femininum generis

Dies masculini generis

Die quarta ut Noni9 Marcellus etiā testis est: & die quarto non idem significāt sed mascu lino genere preteritum designatur temp9. vt sit die quarto: pro eo quod aliter Nudi9 quartus dicit̃ nudi9 tertius & sic de aliis. feminino futurū: quod vetustissi tamē aliter ꝓtulerūt.

Nudius quartus

Nudi9 tertiu9

Tua causa.

Tui causa.

de his q. ad posses sione spectant.

Tua causa feci: & tui causa feci: ne preter veterum & doctorum cōsuetudinē aliquid efficiamus: inter sese haud mediocriter discernūtur nam tui causa tunc dicimus: si quid ei ad quem sermonem vertimus prestiterimus. ut tui causa ad Antonii castra ꝓfect9 sum: quod ē: tuēdi tui gratia: sed tua cā cum tua ut ita dicam con/templatione aliquid alteri prestiterimus: ut tua causa fratris tui causam legimus.

De mei. tui. sui. nostriq3 vri.

Et quia aliquid de bis que ad possessionem spectāt locuti sum9: haud ab re fuerit differētiam eam proferre in medium: que est inter genitiuos primitiui: & possessiui: mei: tui: sui: nostriq;: vestri: quā tandē pulcherrime Pristian9 attingit. vox namq; est eadem: at vis ipsa longe diuersa. cum genitiuis primitiui simplicē signi

ficat possessionez. possessiui vero duplicem: ut mei amicus est. meus amicus. sed mei filii amicus duplicem possessionem continet alterā meam in filio: alteram filii in amico quod eo subiecimus: ne cum ornatum īquirimus: verborum vim ignoremus. ipsam atqꝫ ī errorem quēpiaz īprudētes īcidamus. sed īstituta ꝓsequamur

Hec res michi in mentem venit dicit̄ & cū genitiuo huius michi rei in mentem venit: hec res michi cure est: an pro nominatīo genitiuꝰ positus sit. vtrumqꝫ vero non solum poete. sed etiam. M. Cicero vsurpauit.

Oratores sicut & poete persepe presentibꝰ temporibus: pro tēporibus preteritis: nōnūq̄ & pro futuris vtūtur. verū id quidem & multo rarius: sed econtra. haud crebro fit: nisi forte inq̄ verbum quod futuri temporis est preterito loco vel presentis accipiamus. sed multa que super his dici possunt in aliud potius tempus seruamus.

Similis & plenus noīa quorum prius etiam datiuo iungitur: posterius etiam ablatiuo. oratores vt plurimū: ac fere semper: genitīo coniungunt. vt similis es tuorum maiorū: dignitatis offitii plenus: nōnūq̄ vero sed perraro ꝓferuntur cum superioribus casibus.

Sepenumero maioris significātie causa: vel

ornatissime imperatiuus & subiunctiuus iun/
guntur. quod Cicero persepe efficere solebat:
quale est illud: Cura vt vir sis: & alio i loco scri
bēs ad filiū: effice & labora vt excellas.

Decurritur spaciū: cenatur rationibus: prā
detur turtur: consimiliaq; pulchrrime dicunt
atq; sicut absoluta interdum verba obliquis cā
sibus adiungūtur: ita transitiua quoq;: licet nō/
nūq̄ nō solum pro grāmaticorū more: sed eti/
am pro oratorum consuetudine: absolute pro
ferūt. presertim vero siqua sui passio cū actio
ne ipsa significatur. qualia illa sunt: amo: lugeo
rideo: metuo: que tantum transitiua sunt: nūc
absolute proferuntur. — Verbis transitiuis etiā vtimur: ac si eent absoluta.

Que i bundus exeunt noīa non tam silitudi
nem significant quod pleriq; arbitrantur: quā
habundātiam quandam potius: ac vehemētiā
vt gloriabundus. non tam gloriāti similis q̄ ha
bunde sese vehemēterq; efferens. quam opini
onē eloquentium ac eruditissimorū hoīm vbi/
q; testimoniis comprobatam: tu quoq; firmit
amplectere. nam ut obmittam alios: Gelli9 au
tor probatissimus ex sententia quoq; doctissi
Appolinaris: letabundus dicitur inquit: qui ha
bunde letus est. errabundus qui longo atq; ha
būdāti errore ē & tu quoq; iisdē vtere noībus. — De nominibus i bundus desinentia. — letabundus. — Errabund9

Fretus freta fretū incerti originis ablatio — De fret9 . a . iij

iunctum pulcherrimũ eſt: & ſignificat fere cõ fiſum: ac munitum: vt veſtra huãnitate fretus veſtra fretus ſapientia. nõ mea virtute fret9.

Certiorẽ facere.

Certiorẽ: facere vſitate ac frequẽt̃ i epiſto/ lis vſurpatur nam: fatio te certiorẽ de hac re idest ſigĩfico tibi hãc rẽ. vt ſepiſſime velim de tua valitudĩe me fatias certiorẽ per lr̃as.

De habeo.

Habeo. varia cõſtructiõe figuratũ plurimũ ornatus habet: vt bene hec res ſe habet. quod eſt fere: ut dicam ſtat bene hec res: & ita bene me habeo. & cum participiis bene me habens redeo rure: & cõtrariũ aduerbium ſimiliter ei verbo iungit̃ quod ẽ male.

De participiis futuri temporis. tam ab actiuis quam passiuis verbis manantibus.

Participia ſepenumero futuri tẽporis orna tiſſime vſurpantur: vt ſcriptur9 ſum ad Scipio onẽ litteras. quod ẽ fere debeo ſcribere. & alia tu ad edes Craſſi iturus es: quaſi ire debes. Ci cero ẽ Athenas profecturus idest ꝓficiſci de/ bet Plaut9 i Ciprũ trãſiturus eſt. fere nauiga re debet in Ciprum. quod idcirco ita expoſui/ mus prope quoniam is propere. is nauigare: is tranſmittere is ſoluere. cum locũ ſignificat vn de proficiſcuntur. is demũ traicere dicit̃. quod calcem deſignat. qui rate vehitur. ut Cicero ſol uit Athenis & i Aſiã trãſiecit. verũ ad ꝓpoſi/ tum redeundum eſt. illa igit̃ participia que a verbis manant paſſiuis: & paſſiue quoq; expo/

Prope. Propere. nauigare. traſmitte. soluere. traicere.

nūt vł exponi debent. vt cuius insons aīmus ē mulctādus non est: idest mulctari & puniri nō debet. sontes accusandi sunt · idest accusari de/bent: vt flagitiosus trudēdus ē ī carcerē. cōitiē dus est ī vincula & alia. reliqua exponantur: ut supra diximus. nec tamen negauerim quin eo rūdē particpiorum alia quoq; rō sit: sed ea nos mō ꝑsequimur in presentiarum que venusti9 eloquium reddant.

. De repeto.

¶ Quid repeto nōne pulchre ponit̄: si quid ei accesserit: neq; accūs solū casus: sed & ablatiu9 vt repeto hanc rem memoria: quod non teneo meōria significat: vt permulti existimant: sed potius memoria voluto: remiscor: & quasi ob/liuioni traditā rursum inuestigo memoria. hoc nos vti verbo ornatissime poterim9: quādo eo dem & veteres eloquētissimi frequēt̄ vsi sunt hinc illud Ciceronis in libro de oratore. Cogi tāti mihi & memoria vetera repetēti: & Afri canus a Neuio accusatus tribuno plebis q ab Anthiocho pecuniā accepisset: cōmodissime: eo verbo vs9· memoria īquit quirites repeto: hūc diē hodiernū esse quo Anibalē penū īimicissi/mū huic imperio vici intra Africā & pacē vo/bis ac victoriam peperi inseparabilē · verū cap tus ingenti voluptate: lōgius in Africā verbis referēdis ꝑgressus sum: quāobrē ad nrm̄ insti

¶ Repeto hanc rem memoria.

tutum referat se oratio.

¶ Optimū factum fuerit ne eisdē aut modis orationis aut verbis vtamur. & quod ītio diximus: varia plurimū probatur oratio. & si veluti quibusdā flosculis aspergit̄: vt pro mori. diē obire. mortē oppetere: aīaʒ exspirare: vita decedere: vł excedere vita: aīaʒ efflare: vita defungi: reb9 hūanis excedere: ex vita migrare res deserere hūanas: exire de vita: mortē obire īterire: occidere: cōsimiliaq3 & itē pro viuere. vitā agere: viuere vitā: degere etatē: & ne sigillati cūcta cōplectar: illud hoc in loco aīaduertēdū sit: q3 sicut dicim9 sepe. ludo ludum: pugno pugnā: seruio seruitutē: doleo dolorē & similia: ita & īterdū viuo vitā: viuo felicem seu miseram vitam: ut si quis dixerit: qui expeditam virtutē fuerit cōfecti: hii viuēt beatā atq3 inmortalē vitam: & qui preclarū certamē certauerit: āplissimis donabit̄ munerib9: & quod de variis dicimus orōnis modis: idē ipsum de singulis partib9 ītelligēdū sit. vt pro oro rogo ꝑcor: obtestor: & obsecro: ꝓ quasi pene: & ferme: & fere: reliqua tu ipse cōiecta.

¶ Id gen9 pro id generis. quod fere simile nomē exprimit. & pulchre & vsitate dicit̄: multa sunt id generis mōstrāde. quod est fere similia vł eiusdē generis mōstrāda de multis id gen9

reb9 loqut9 est: quod ē similib9. & ita ī aliis.

Ex sentētia quasi secūdū volūtatē & prospe re: ut gesta res est ex sentētia: quod est prout optabā: & id tibi eueīt ex snīa. & multis ī locis consimiliter. — Ex sententia.

Inferre īuriā. quasi īuriā facere: manus af ferre alicui: est aliquē pulsare: impetū ī quēpi am facere: est fere cū impetu quēpiā & quasi vi adoriri & irruere. — Inferre iniuriā. Manus afferre. Impetū facere

Dare veniā: pulcherrīe est ignoscere. & li cēciā concedere. — Dare ueniā.

Ab īicio etatis habui te amicū a teneris ānis a paruulo: a primis etatis tēporibus: a teneris vt greci dicūt vnguiculis: a cunabulis ipīs ami citia mihi tecū est: & hui9moī īiēs etas pulcher rime adolescētiā sigīficat. — Ab initio etatis &c pulcherrime vt hic &c

Ferire fed9 optīe atq optīs causis & feria liū cōsuetudīe significat fedus componere: ut psepe ictum vl percussum fedus: ē cōstitutū & compositum. — Ferire fedus. Ictū vl percussum fed9.

Est mihi nomē Scipioni: Scipioni cognom ē African9 fuit: cui Pagotroiano nomē erat: & sic de reliquis dtīo casu perusitate dicit ac pul cherrime: que eadē & ī aliis quoq moīs dicūt: sed frequētī9 modos superiores apud eloquē tes & doctos viros īueuies. — Est mihi nomē Scipioni &c

Cum tritū verbū volum9 ostēdere: & quod — De triti verbi ostensione

in ore populi est: vtimur verbo ip̄sonali fert̄ vł personali verbo. aiūt & nonnūq̄. dicitur: & eis singulis. ut. preponimus: & raro. ita. & in/terdum quod: exēpla huiusmodi sunt: nam sire nas ut aiūt. surda debemus aure transire: & itē nam ita fertur: ut nusq̄ tuta sit fides. itē turpe est quod dicit̄ tumultuātē de gradu deici.

¶ Nōnūq̄ & ita dicim9 noctē super mediā vi/gilauimus quod est vltra mediā noctē: idq3 & Seruius ipse testatur: & quorumdam veterū comprobat autoritas.

¶ Cōtra sermonē tuū tendo. ē responde o tibi sicut & tēdo cōtra iter. ē occurro: sed hoc haud in frequēti vsu oratorū iuenies.

¶ Macte magis aucte: & ē glorie ac laudis ser mo: & plerūq3 ablatio iungitur. ut macte vir/tute esto: idq3 & poete vsurpant & scriptores historiarū: & demū oratores ipi. qui sermo ut multi eruditissimi tradūt a sacris deduct9 est.

¶ Quotiēs alicuius explicaturi sumus. siue ge nus: siue locum: gentile ac patrū nomen effugi mus: quod qui secus effecerit: fortasse latīe lo qutus sit: sed illepide penit9: atq3 indecore: ut qui fuerit a siracusis oriūd9: nō de siracusis ori undus dicēdus est: sed siracusanus est: non de Athenis. sed Atheniensis. nō de Clusio sed Clu sinus: nō de Senis sed Senēsis: atq3 ī generib9

& familiis nō. de. cū ablatiuo vtimur ut multi. sed īde nomē efficimꝰ. ut nō de stauris sed staurus: nō de graecis: sed graecꝰ: nō de catulis sed catulus. nō de dachis. sed dachus Quam quidē ad rem id merito afferendū sit: quod Pliniꝰ ipse aiebat: ꝙ deriuationes firmas regulas nō habēt: sed exeunt: terminānturq; vti ipsis autoribus placet: sicut a thauro thaureum & thaurinū dicimus: & quos nos romanos dicimus dicunt greci romeos: quos nos Carthaginenses illi carchidoneos.

¶ Sed in ensis. in. us. atq; in. as. ad loca pertinēt frequētiores terminationes sunt: ut alabādēsis herfeldēsis: cheronēsis Clusinus: magūtinꝰ: tarētinus: lacedemonius: Solaminus: mutileneꝰ thebeus: corinthius: chius: siracusanus: thebanus: arpinas: sarcinas: alii quoq; sunt eorundē noīm exitus: sed ī frequētiore vsu celebrantur quod idē & ī quibusdā aliis fit: que neq; a generis noībus fluxere. neq; loci vllius ut Terētianus Cremes: Proditiꝰ Hercules: Platonicus Giges: Socraticus Gorgias: que ōnia a ꝓpriis ꝑfecta sunt: atq; originē traxere. sed que alia hac de re dici possunt: tu ipse cogitatione complectere.

¶ Conor hāc rē. optīe ac venuste dicimꝰ. ꝑsertī si difficilior sit & ardua: quo pacto Cicero sepe

vtebat̃: ut de pfecto oratore magnum opus & arduū brute conamur.

Studeo.

¶ Et studeo: si quid studiosius affectaturi sumꝰ etiā accusatiuo pulcherrime iūgitur.

Desydero

¶ Desidero verbū pulcherrie positū: nā cum desideriū sit absentiū rerū psepe dicimꝰ desidero amorē tuū: tu nō amas me: desidero tuā prudētiā: quasi sis insipiēs: & ita de aliis.

Complector.

¶ Cōplector pdiffusum ē atq; ornatū verbū: preserti vero aliquibus adiectis: hac ratione: vt te amore atq; beniuolētia cōplector: p amo cogitatiōe cōplector: p cogito & id ē ai: sicut facultate cōsequor est rei ipsius.

Id est ai.

¶ Illud ignorādū nō ē: q gerūdiuꝰ modus ab oi verbo similit̃ pcreat̃ siquādo nobis foret eo opus: vt cātādo rūpit̃ anguis. ut ait Seruius dū ei cātat̃. & alio i loco actie dictū ē. vt cātādo tu illū id efficere oratores atq; vsurpare q̄unt

De modo gerundiuo q actiue & passiue accipit.

¶ Putāt nōnulli nihil interesse: si quis dixerit quarto pretor & quartū pretor: & sic de ceteris: sed magna ē iquā drā. vt. M. varro testis ē nā quarto pretor. locū sigĩficat & tres āte factos: quartū pretor vero designat tēpꝰ. caue igit̃ diligēt̃: ne pperā his vtaris rōnibus: ne quid cōtra vet(e)rū atq; eloquētiū morē cōsuetudinēq; fatiamꝰ: quia tertiū cōsul: & tertio cōsul nō idē sigĩficat: sed ne plura iā sequar nā ifinita pene

De quarto pretor et quartū pretor. Tertio consul & tertiū cōsul

P. T.

huic par … titulo … et modum … tuere.

passiue hic sumit … Actiue sumit.

huiuscemoi pcipi poss ũt: id tene meõria: quod nõ rure esse. sed ruri dicimus. quod tum Pompeius festus affirmat. tum Publius Terẽtius probat. ait enim. ruri se continebat. quãobrem siqua iam reliqua sunt. paucis expediamus: nã cum pro confitiẽdis epistolis: hec potissimum attingerim9. si salutationis formulam: & regulam: & Kalẽdarum: yduum: nonarumq; obseruationem patefecerim: iure huic paruo istitu/to finem ac modum statuamus. Vale igitur ac salue verba pro. M. varronis sententia & oim doctissimorum idem significare vidẽtur: qui/bus nos alias in sulutando alias in execrando vtamur: ex quo & Terẽtianum illud est. valeãt qui inter nos discidiũ volunt. ac mortuis quoq; & qui mortalium vita decesserunt: quibus nullam huius locis optare salutem possumus, non nunq̃ vale dicimus. & veteres ipsi quondam e/isdem id verbum pro more dicebant: quasi nil amplius sibi cum mortuis futurum esset: & in perpetuum ab eorum iam aspectu discederẽt nam neq; valent illi neq; salui esse possunt: ob eamq; rem addunt nonnulli: bene ad uerbiũ feliciter ve: aut si qua alia sunt eiusmodi significã tie: verũtamen in epistolis quas plerumq; ad amicos mittimus. Vale. in fine dicere consueuimus absq; vlla aduerbii accessione perinde atq;

Ruri.
P. T.
huic paruo insti tuto dicit fine et modum statuere.
Vale.
Salue.
Teretius.
Vale bene vt feliciter
Vale.

aīcis vite salutē ac felicitatē optemus: quid igi꞉ vale sibi q̄rat: quo ne pacto illo vtēdū sit nostri.

De salutatiōe.

¶ Pro salutatione autem nos dicimus. salutem dico & quem salutare cupimus datiuo casui aptissime posuerim9: vt vale & Cesari dic salutem.

Iubeo Scipionē saluere. Iubeo te gaudere.

¶ Alia quoq; erit salutandi ratio: vt iubeo Scipionem saluere: quod est: Scipionem saluta: clā is modus vim quandam desiderii continet: & pro antiquorum consuetudine infinitus mod9 in alium trāsumitur. vt iubeo te saluere idest salue. iubeo te gaudere pro gaude.

Meo noie: meis verbis

¶ Quod vero alii ex mea parte. dicūt multo quidē ornati9 dicit͛ ul͛ m̄o noīe. ul͛ meis verbis

¶ De K̄lis. nonis. Idibus.

¶ Quotum autē cuiusq; mensis diem velimus intelligi. Kalēdis: nonis: ydibusve notam9 neq; quid illi sibi velint: explicare nunc consilium est: sed quo pacto omnes singulorum mensium dies ab eis adnominationem accipiāt. quāobrē ītelligendum in primis est. primos omnes cuiusq; mensis dies. Kalendarū appellatione notari. secundum quas nonarum dies constituit͛: & in aliis quidem mensibus septima luce Martio: Maio: Iulio: Octobri. In aliis autem quinta Ianuario: Februario: Aprili: Iunio: Augusto: Septembri: Nouembri: & Decembri. atq; omnes hii dies qui inter Kalendas & nonas intercesserunt: nonarum cognominationem censen

tur. vbi & numerum nominemus: ac nonas ip
sas: & illum ablatiuo casu constituemus: & ac-
cusatiuo. Sed internumerandum & preposte-
ro vtemur ordie: & nonarum diem connume
rabimus. at nonis exactis proximos octo dies
idq3 in quoquo mense. similiter & yduū cogno
minatione significabimus: Sed pari ratione: tū
ordinis tum adnumerationis: Reliquos vero
eius mensis quotquot superfuerint dies. Kalē
darum appellatione notabimus: que futuri ac
proximi sint mēsis. neq3 ordinis neq3 adnume
rationis numeratione immutata: atq3 id omne
exemplo illustrandum est. sitq3 Martius exē
plo: cuius curriculum vno ac triginta die cōfici
tur: Prima itaq3 dies Kalēde erunt martii. se
cunda: sexto nonas martii. tertia: quīto nonas.
quarta: quarto nonas: quita: tertio nonas: sex-
ta non secundo nonas dicitur: sed pridie nonas
& ita in ydibus atq3 Kalendis. Septima die. no
ne erūt martie. Octaua dies: octauo ydus mar
tii. Nona: septimo ydus. Decima sexto ydus
Vndecima: quinto ydus. Duodecima: quarto
ydus. Decima tertia tertio ydus. Decimaquar
ta. pridie ydus. Decimaquinta: ydus erūt mar
tii. Decimasexta dies: decimoseptimo Kalēdas
Aprilis: quoniā is mēsis proximus cōsequitur
Deciaseptia: deciosexto Klās eiusdē mēsis. De

ciaoctaua:decioquinto Klās. Decianona:quarto decio Klās. Vicesīa:tertiodecio Klās. Vicesīa prīa: duodecio Klās. Vicesīascdā:vndecio Kalēdas. vicesīatercia: decio Klās. vicesīaquarta nono Klās. vicesīaquita octauo Klās: vicesima sexta:septīo Klās: vicesima septia sexto Klās vicesīaoctaua: quinto Klās. vicesimanona quarto Klās. Tricesīa: tertio Klās. Tricesimaprima & nouissima: pridie Klās aprilis. cū fuerit Kalēde aprilis. in quo mēse & in ceteris omnibus eadē obseruāda ratio est.

De pridie.

Dierum autem numerus baud te latet qui inpromtu est oibus: pridie autē Klās: pridie: nonas: pridie ydus dicitur: & sigificat quod vetustissimi dicebant: die pristini pro aduerbio: quod significat die pristino: sicut & pro vetusto more. die crastini & die quinti: & die quīte similiter pro aduerbio: Verū nos priscā nimis & horridiorē vetustatē vbiq; fugere ac vitare debemus ac bene & preclare Cesar pcipere solebat: tāq̄ scopulū sic fugiēdum esse inauditū atq; insolens verbum.

Pro genitiuis mensium possessiua nomina accipia.

Pro genitiuis autē mensium rectius possessiua nomia finxerimus Kalēdas martias & ita apriles: maias: iunias: iulias: aut quintiles: augustas: aut: sextiles. septembres: & ita ianuarias & februarias.

¶ Quod autē ī Kalendis:nonis:ydibusq3:ablatiuo casui iūgimus. idē possumus in accusatiuū transferre:&.ad. preponere. sed id significat tēpus fere diuturnius. vt ad K lās ianuarias: de/disti ad me lrās. ego vero ad octauas ydus iu/nias ad te scripserā: hēt enī vim tēporis vehe/mētiorē hoc posterius. · De abltio casu translato in accusatiuū. · Ad klēs Januarias. Ad octauas idus Junias.

¶ Ne igit̄ plura cōscribā hec michi ī p̄sentiarū sese obtulerūt que ānotatu digniora visa sunt. queq3 tibi multoplus fortasse cōducēt q̄ illorū preceptioēs qui easdē & epistolis & oratioīb9 ptes tribuūt:quorū peītus eripiēd9 ē error atq3 ita sentiēdū ut ī lrīs ipis apte cōcineq3 scribamus ac nrām sentētiā atq3 mētē q̄ cōmodissime aperiam9:quod si hec diligēter tenueris ex ifinito pene harū rerū numero alia quedā nō minus fortasse vtilia:sed multo grauiora subnectā quāobrē vt facis cupidissime studia lrārū cōplectere:& que indes assequere ad excercitationē accomoda. · Conclusio. cocinne

¶ Completum Neapoli Anno domini Millesimo quadrīgētesimo septuagesīo quarto: die nona mensis Marcii: per Arnaldum de Bruxella. & Anno salutis M.cccc. lxxix°. ij. Maii Ser^mo^ D. ferdinando Aragonum & Castelle Rege feliciter regnante hoc opusculū una cum aliis hic ligatis: Petrus Michael Carbonell9 p̄tio soluto coparauit.